

แนวทางการเตรียมความพร้อมของบุคคลเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ*

THE GUIDELINES FOR PREPARING A PERSON TO ENTER THE AGING SOCIETY

จิราภรณ์ นนทะสุด

Chiraporn Nontasut

รัชฎา ฟองธนกิจ

Rachada Fongtanakit

อนันต์ รัศมี

Ananta Rusmee

สุนทร พจณู

Suntorn Phajon

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suansunandharajabhat University, Thailand

E-mail: chirachin@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมผู้สูงอายุ 2) อิทธิพลการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมผู้สูงอายุ 3) แนวทางการเตรียมความพร้อมของบุคคลเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพ ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้สูงอายุจังหวัดนนทบุรี จำนวน 300 คน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างกำหนดโดยใช้เกณฑ์ 20 เท่าของตัวแปรสังเกตได้ สุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิอย่างมีสัดส่วน ใช้แบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบคุณภาพเครื่องมือคำนวณ ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาที่ 0.80 ในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและแบบจำลองสมการโครงสร้าง การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้บริหารระดับสูงจังหวัดนนทบุรี จำนวน 15 คน โดยสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการด้านเศรษฐกิจและการเงิน การจัดการสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมากที่สุด ระดับการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมผู้สูงอายุ ความเป็นผู้มีคุณค่าทางสังคม ประสิทธิภาพการเตรียมความพร้อม อยู่ในระดับมาก 2) การเปลี่ยนผ่านสู่สังคมผู้สูงอายุส่งผลกระทบต่อการจัดการด้านเศรษฐกิจและการเงิน และด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจและการเงินส่งผลกระทบต่อจัดการสิ่งแวดล้อม ความเป็นผู้มีคุณค่าทางสังคม และประสิทธิภาพการเตรียมความพร้อม ด้านสิ่งแวดล้อมส่งผลต่อ

* Received 9 April 2021; Revised 19 September 2021; Accepted 24 September 2021

ความเป็นผู้มีคุณค่าทางสังคม และประสิทธิภาพการเตรียมความพร้อม ความเป็นผู้มีคุณค่าทางสังคมส่งผลต่อ ประสิทธิภาพการเตรียมความพร้อม 3) แนวทางการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพ พบว่า บุคคลต้องมีความตระหนักรู้ล่วงหน้าและวางแผนเตรียมความพร้อมของตนเองด้านสุขภาพ การเงิน ที่อยู่อาศัย และอาชีพตั้งแต่วัยทำงาน ภาครัฐจะต้องบริหารจัดการและจัดสวัสดิการที่เหมาะสมเพียงพอแก่ผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: การเปลี่ยนผ่านสู่สังคมผู้สูงอายุ, เศรษฐกิจและการเงิน, สิ่งแวดล้อมผู้สูงอายุ, ความเป็นผู้มีคุณค่าทางสังคม, ประสิทธิภาพการเตรียมความพร้อม

Abstract

The objectives of this research were to study 1) aging society transition 2) the aging society transition had the influence on the efficiency of preparation and 3) guidelines to enhance the efficiency of preparation the person for entering an aging society. This research employed a mixed research methodology combining quantitative and qualitative methods. For the quantitative research part, the sample consisted of elderly persons of Nonthaburi province with a total of 300 individuals. The sample size was determined based on the criterion 20 times the observed variables. They were selected by proportional stratified sampling. Data were collected via the use of a questionnaire and analyzed with descriptive analysis and a structural equation model. As for the qualitative research component, in-depth interviews were conducted with 15 executives of related government departments. The research findings showed that: 1) economy and finance management, environment management were rated at the highest level. For aging society transition, the social value of person and efficiency of preparing a person for entering an aging society were rated at a high level, 2) aging society transition effects to the economy and financial management, environmental management. Economy and financial management affect environmental management, social value of person, and efficiency of preparation a person for entering an aging society. Environmental management affects the social value of a person, and the efficiency of preparation a person for entering an aging society. The social value of a person affects the efficiency of preparation a person for entering an aging society, and 3) guidelines for efficiency of preparation a person for entering an aging society found that individuals need to have pre-awareness and prepare themselves for health, financial, housing and

occupation from working age. The public sector must manage and provide appropriate welfare for the elderly.

Keywords: Aging Society, Economy and Finance, Elderly Environment, The Social Value of a Person, The Efficiency of Preparation a Person for Entering an Aging Society

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรโลก ได้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วง 3 - 4 ทศวรรษที่ผ่านมา ซึ่งหลายประเทศประชากรได้เปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์แล้ว ได้แก่ ประเทศสมาชิกในยุโรป อเมริกาเหนือ กลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว และบางประเทศในเอเชีย ได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น (Population Reference Bureau, 2012) องค์การสหประชาชาติ ได้ให้คำนิยาม ผู้สูงอายุ (Older Person) หมายถึง ประชากรทั้งหญิงและชายที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป ซึ่งประเทศที่ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มีมากกว่าร้อยละ 10 หรือประชากรที่อายุ 65 ปีขึ้นไป มีมากกว่าร้อยละ 7 ของประชากรทั้งประเทศ ถือว่าประเทศนั้นได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) และเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) เมื่อสัดส่วนของประชากรที่อายุ 60 ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้นร้อยละ 20 และที่อายุ 65 ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 14 (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2557)

ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ (complete aged society) ในปี 2564 นี้ คือมีประชากรที่อายุ 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้จะส่งผลกระทบต่อการจัดการสุขภาพ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ผู้สูงวัยจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ ด้วยการมีสุขภาพที่ดีทั้ง 3 ด้าน คือร่างกาย จิตใจ และสังคม (เกียรติภูมิ วงศ์รจิต, 2562)

ชมพูนุท พรหมภักดี กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างของประชากรเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจเป็นอันมาก ทั้งในระดับชาติและในระดับโลก เนื่องจากมีผลกระทบอย่างกว้างขวางทั้งในระดับมหภาค ได้แก่ ผลกระทบต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) รายได้ต่อประชากร การออมและการลงทุน งบประมาณของรัฐบาล การจ้างงาน และผลิตภาพของแรงงาน และระดับจุลภาค ได้แก่ ผลต่อตลาดผลิตภัณฑ์และบริการด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านการเงินและด้านสุขภาพ (ชมพูนุท พรหมภักดี, 2556) สำนักงานส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ระบุว่า ปัญหาที่พบในกลุ่มผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ได้แก่ ปัญหาทางด้านสุขภาพกายและจิตใจ ทางด้านการเงิน ทางด้านความรู้ ทางด้านสังคม ปัญหาด้านครอบครัว และปัญหาค่านิยมที่เปลี่ยนแปลง จะส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุมากที่สุด สังคมที่มีผู้สูงอายุจำนวนมาก จึงส่งต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ (สำนักงานส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย, 2561)

กรมอนามัย กล่าวถึงการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยการส่งเสริมให้ประชากรมีการเตรียมความพร้อม ใน 3 มิติ คือ มิติด้านสุขภาพ มิติด้านสังคม และมิติด้านเศรษฐกิจ บุคคลต้องเตรียมความพร้อมเพื่อก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุอย่างมีคุณภาพตั้งแต่ในกลุ่มวัยทำงาน โดยจะต้องมีการเตรียมการในทุกด้าน ตั้งแต่การสร้างหลักประกันด้านรายได้ การออมในช่วงวัยทำงานให้เพียงพอสำหรับการดำรงชีพในวัยเกษียณ หรือวัยสูงอายุ การสร้างพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสมกับช่วงวัย การเตรียมความพร้อมรับความเปลี่ยนแปลงและวางแผนชีวิตอย่างมีคุณค่า บนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเอง โดยมีครอบครัวเกื้อหนุน ชุมชนช่วยเหลือ สังคมรัฐเกื้อกูล โดยใช้ความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ตามแนวทางประชารัฐ เพื่อการเตรียมความพร้อมในวัยทำงานสู่วัยผู้สูงอายุมีสุขภาพที่ดีและสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรี เป็นหลักชัยของครอบครัวและสังคม (กรมอนามัย, 2564)

สถานการณ์ผู้สูงอายุจังหวัดนนทบุรีมีปริมาณที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปี พ.ศ. 2563 มีผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปี ขึ้นไป) จำนวน 239,410 คน คิดเป็นร้อยละ 18.75 ของประชากรทั้งจังหวัด (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2564) เทศบาลนครนนทบุรีเล็งเห็นถึงความสำคัญของการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับผู้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุและการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จึงได้มีการสร้างสถานที่สำหรับจัดกิจกรรมให้แก่ผู้สูงอายุ ผนวกกับภารกิจในการดูแลส่งเสริมสุขภาพที่อยู่ภายใต้การดูแลของกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม และได้เปิดศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในปี 2555 ผลการดำเนินงานประสบความสำเร็จเป็นอย่างมากจนถึงปัจจุบันเนื่องจากให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ งบประมาณสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการมีใจรักในงานบริการ ครูสอนจิตอาสา เครือข่ายที่เข้มแข็ง โครงสร้างพื้นฐานที่มีความพร้อมและมีการผลักดันศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตไปสู่พื้นที่อื่น ๆ ภายในจังหวัด (จิตรีรัตน์ รุ่งเสถียม, 2562)

จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว การเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพ นับเป็นเรื่องเร่งด่วนสำคัญที่จะต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระบบและดำเนินการล่วงหน้า ผู้วิจัยจึงมีความตั้งใจที่จะศึกษา แนวทางการเตรียมความพร้อมของบุคคลเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จะได้นำผลที่ได้จากการวิจัยนี้ไปเป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบายและแผนปฏิบัติงานในการเตรียมความพร้อมของบุคคล ด้านสุขภาพ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านสวัสดิการผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมผู้สูงอายุ การจัดการด้านเศรษฐกิจและการเงิน การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ความเป็นผู้มีคุณค่าทางสังคม และประสิทธิภาพการเตรียมความพร้อมของบุคคลเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

2. เพื่อศึกษาอิทธิพลการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมผู้สูงอายุ การจัดการด้านเศรษฐกิจและการเงิน การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ความเป็นผู้มีคุณค่าทางสังคม ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการเตรียมความพร้อมของบุคคลเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

3. เพื่อศึกษาแนวทางการเตรียมความพร้อมของบุคคลเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาในจังหวัดนนทบุรี ซึ่งเป็นจังหวัดที่ตระหนักและให้ความสำคัญแก่ผู้สูงอายุ (ฐิติรัตน์ รุ่งแสงยม, 2562) การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี โดยดำเนินการตามลำดับดังต่อไปนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยใช้จำนวนประชากรทั้งหมด 39,296 คน จาก 269 ชุมชมผู้สูงอายุจังหวัดนนทบุรี (องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี, 2563) คัดเลือกประชากรจากชมรมผู้สูงอายุ 6 ชมรม จาก 6 อำเภอ อำเภอละ 1 ชมรมที่มีผู้สูงอายุมากที่สุด รวมประชากรทั้งสิ้นจำนวน 5,789 คน สุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิที่มีสัดส่วน (Proportional Stratified Sampling) และแบบง่าย (Random Sampling) ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 300 คน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างกำหนดโดยใช้เกณฑ์ 20 เท่าของตัวแปรสังเกตได้ ตามหลักการวิเคราะห์สถิติประเภทพหุตัวแปรสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling) (Grace, J. B., 2008) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการผู้สูงอายุ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาแล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC มีค่าไม่ต่ำกว่า 0.50 - 1.00 (ณรงค์ กุลนิเทศ และสุดาวรรณ สมใจ, 2558) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่ตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธ์, 2555) และได้ค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.80 ผู้วิจัยจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์แบ่งเป็น 3 ตอน คือ 1) ข้อมูลพื้นฐาน และ 2) ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการเตรียมความพร้อมของบุคคลเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และ 3) ข้อเสนอแนะเก็บข้อมูลโดยการนัดหมายประธานชมรมผู้สูงอายุเพื่อเข้าแจกแบบสอบถามผู้สูงอายุในแต่ละชมรม ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้สำหรับการวิจัย อธิบายข้อคำถาม และเก็บแบบสอบถามอย่างครบถ้วน จำนวน 300 ชุด การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนาวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้และความโด่ง และใช้การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (SEM) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ การเปลี่ยนผ่านสู่สังคมผู้สูงอายุ การจัดการด้านเศรษฐกิจและการเงิน การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ความเป็นผู้มีคุณค่าทางสังคม และประสิทธิภาพการเตรียมความพร้อมของบุคคลเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) เลือกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูงของจังหวัดนนทบุรี ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการผู้สูงอายุ จำนวน 15 คน ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด ปลัดจังหวัด นายอำเภอเมือง พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด นายกเทศมนตรี ผู้อำนวยการสำนักการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมเทศบาล และประธานชมรมผู้สูงอายุ ข้อมูลที่ได้ครบถ้วนจากการสัมภาษณ์ตามจำนวนนี้ถือว่ามีความเหมาะสม (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธ์, 2555) ข้อคำถามการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางประสิทธิภาพการเตรียมความพร้อมของบุคคลเพื่อเข้าสู่สังคมสูงอายุ มี 5 ด้าน คือ 1) การเปลี่ยนผ่านสู่สังคมผู้สูงอายุ 2) การจัดการด้านเศรษฐกิจและการเงิน 3) การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม 4) ความเป็นผู้มีคุณค่าทางสังคม และ 5) ประสิทธิภาพการเตรียมความพร้อมของบุคคลเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) เป็นการเปรียบจากมุมมองหลาย ๆ ด้าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ผลการวิเคราะห์ ตลอดจนผลของการวิจัย นำข้อมูลที่ได้มาจัดเรียงเป็นหมวดหมู่แล้วบรรยายเนื้อหาตามความจริงที่ปรากฏขึ้นโดยอ้างอิงกรอบแนวคิดทฤษฎี และสรุปผลเพื่อสนับสนุนการวิจัยเชิงปริมาณ

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไป ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 50.67 ส่วนใหญ่อายุ 66 - 70 ปี ร้อยละ 73.67 สถานภาพสมรส ร้อยละ 71.33 การศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 62.33 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำงานบริษัทเอกชน/พนักงานเอกชนเกษียณ ร้อยละ 51.00 และรายได้ระหว่าง 15,001 - 20,000 บาท ร้อยละ 44.00

1. ระดับการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมผู้สูงอายุ พบว่า การจัดการด้านเศรษฐกิจและการเงิน (ค่าเฉลี่ย 4.23) การจัดการสิ่งแวดล้อมอยู่ (ค่าเฉลี่ย 4.33) อยู่ในระดับมากที่สุด ระดับการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมผู้สูงอายุ (ค่าเฉลี่ย 4.03) ความเป็นผู้มีคุณค่าทางสังคม (ค่าเฉลี่ย 3.88) ประสิทธิภาพการเตรียมความพร้อม 4.20 อยู่ในระดับมาก

2. อิทธิพลการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมผู้สูงอายุ ผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structure Model) พบว่า การเปลี่ยนผ่านสู่สังคมผู้สูงอายุ ส่งผลทางตรงกับการจัดการด้านเศรษฐกิจและการเงิน เท่ากับ 0.80 และส่งผลทางตรงกับการจัดการสิ่งแวดล้อม เท่ากับ -0.23 แต่ไม่ส่งผลทางตรงกับความความเป็นผู้มีคุณค่าทางสังคม เท่ากับ -0.12 และไม่ส่งผลทางตรงกับประสิทธิภาพการเตรียมความพร้อมของบุคคลเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เท่ากับ -0.09 ส่วนการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมผู้สูงอายุ ส่งผลทางอ้อมกับการจัดการสิ่งแวดล้อม ประสิทธิภาพการเตรียมความพร้อมของบุคคลเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และความเป็นผู้มีคุณค่าทางสังคม เท่ากับ

0.72, 0.65 และ 0.63 ตามลำดับ การจัดการด้านเศรษฐกิจและการเงิน ส่งผลทางตรงกับการจัดการสิ่งแวดล้อม ความเป็นผู้มีคุณค่าทางสังคม และ ประสิทธิภาพการเตรียมความพร้อมของบุคคลเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เท่ากับ 0.90, 0.48 และ 0.40 ตามลำดับ การจัดการสิ่งแวดล้อม ส่งผลทางตรงกับความเป็นผู้มีคุณค่าทางสังคม เท่ากับ 0.51 และส่งผลทางตรงกับประสิทธิภาพการเตรียมความพร้อมของบุคคลเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเท่ากับ -0.04 ส่วนการจัดการสิ่งแวดล้อม ส่งผลทางอ้อมกับประสิทธิภาพการเตรียมความพร้อมของบุคคลเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเท่ากับ 0.35 ความเป็นผู้มีคุณค่าทางสังคมส่งผลทางตรงกับประสิทธิภาพการเตรียมความพร้อมของบุคคลเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเท่ากับ 0.70 และ

3. แนวทางการเตรียมความพร้อมของบุคคลเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพ ต้องมีการดำเนินการร่วมกันอย่างเป็นระบบ ทั้งผู้เข้าสู่วัยสูงอายุ จะต้องมีความตระหนักรู้ และวางแผนเตรียมความพร้อมตนเอง ด้านสุขภาพกายและใจ ด้านการเงิน ที่อยู่อาศัย อาชีพเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ การปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง และเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีบทบาทในชีวิตประจำวัน ภาครัฐจะต้องวางแผนและจัดสวัสดิการที่เหมาะสมเพียงพอแก่ผู้สูงอายุ

ผลการวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ (Structural Model)

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบแบบจำลองตามสมมติฐานการวิจัยกับแบบจำลองทางเลือก

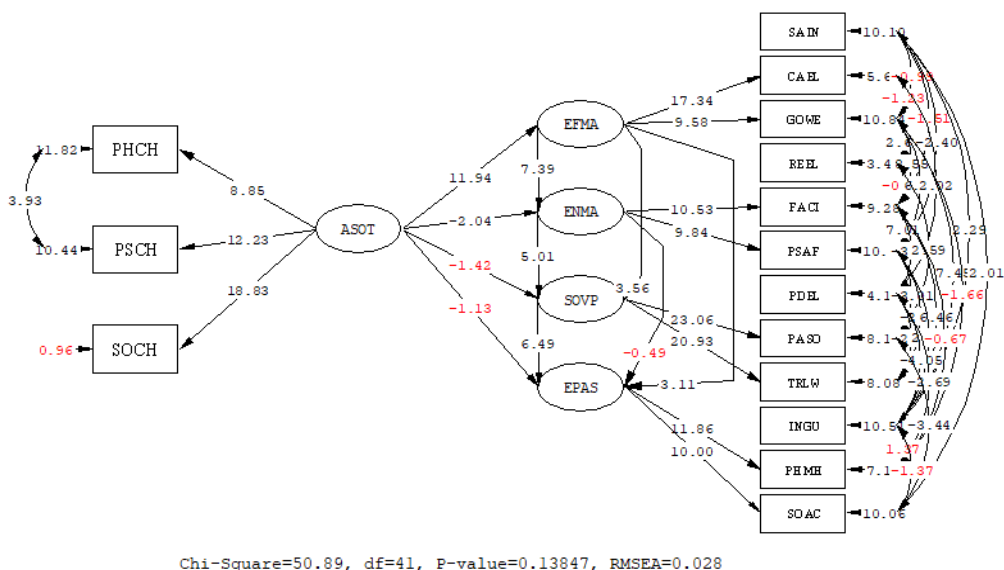
รายการ	ค่าสถิติ	แบบจำลองตาม สมมติฐาน	แบบจำลอง ทางเลือก
1. Chi - square	*ต่ำใกล้ 0	677.93	50.89
	*เท่ากับ df	80	41
Relative Chi - square	ผลการด้วย df < 2	8.47	1.24
2. GFI	>.90	0.77	0.98
3. AGFI	>.90	0.65	0.94
4. RMR	เข้าใกล้ 0	0.007	0.002
5. RMSEA	<.05	0.158	0.028
6. CFI	*0-1	0.93	1.00
7. CN	> 200	55.29	384.89

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าไค - สแควร์สัมพันธ์ (χ^2/df) มีค่าเท่ากับ 1.24 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจาก ค่าไค-สแควร์สัมพันธ์มีค่าน้อยกว่า 2.00 ดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมบูรณ์ (Absolute Fit Index) ที่ผู้วิจัยพิจารณาค่า 2 ดัชนี คือ ดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืน (Goodness of fit index: GFI) มีค่า

เท่ากับ 0.98 เนื่องจากค่า GFI มีค่าระหว่าง 0 ถึง 1 และค่า GFI ที่ยอมรับได้มีค่ามากกว่า 0.90 ดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนที่ปรับแก้ไขแล้ว (Adjusted Goodness of fit index: AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.94 แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจากค่า AGFI มีค่าระหว่าง 0 ถึง 1 และค่า AGFI ที่ยอมรับได้มีค่ามากกว่า 0.90 ดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนในรูปความคลาดเคลื่อน โดยดัชนีที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการพิจารณา คือ รากที่สองของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนเหลือมาตรฐาน (Root Mean Square residual: RMR) มีค่าเท่ากับ 0.002 แสดงว่า โมเดลสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจาก มีค่าน้อยกว่า 0.05 รากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (Root Mean Square error of approximation: RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.028 หมายถึง โมเดลสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจากค่า RMSEA มีค่าน้อยกว่า 0.05 ดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพัทธ์ (Comparative fit index: CFI) มีค่าเท่ากับ 1.00 แสดงว่า โมเดลสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพัทธ์ เนื่องจากค่า CFI มีค่า 0.90 ขึ้นไป ดัชนีวัดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Critical N: CN) มีค่าเท่ากับ 384.89 แสดงว่า โมเดลสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพัทธ์ เนื่องจากค่า CN มีค่ามากกว่า 200

ผลการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพลจากแบบจำลองโครงสร้าง (Structural Model) ที่เป็นแบบจำลองทางเลือกใช้อธิบายเส้นทางอิทธิพลจากสมการพยากรณ์

ภาพที่ 1 แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์แบบทางเลือก (Standardized Solution)

ผลการวิเคราะห์ พบว่า การเปลี่ยนผ่านสู่สังคมผู้สูงอายุ มีอิทธิพลต่อการจัดการด้านเศรษฐกิจและการเงิน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีความสามารถในการอธิบาย

อิทธิพลได้ร้อยละ 64 การเปลี่ยนผ่านสู่สังคมผู้สูงอายุ และการจัดการด้านเศรษฐกิจและการเงิน มีอิทธิพลกับการจัดการสิ่งแวดล้อม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 0.01 มีความสามารถในการอธิบายอิทธิพลได้ร้อยละ 54 การจัดการด้านเศรษฐกิจและการเงิน และการจัดการสิ่งแวดล้อม มีอิทธิพลกับความเป็นผู้มีคุณค่าทางสังคม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่การเปลี่ยนผ่านสู่สังคมผู้สูงอายุ มีอิทธิพลกับความเป็นผู้มีคุณค่าทางสังคม อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ มีความสามารถในการอธิบายอิทธิพลได้ร้อยละ 70 การจัดการด้านเศรษฐกิจและการเงิน และความเป็นผู้มีคุณค่าทางสังคม มีอิทธิพลกับประสิทธิภาพการเตรียมความพร้อมของบุคคลเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่การเปลี่ยนผ่านสู่สังคมผู้สูงอายุ และการจัดการสิ่งแวดล้อม ไม่มีอิทธิพลกับประสิทธิภาพการเตรียมความพร้อมของบุคคลเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ มีความสามารถในการอธิบายอิทธิพลได้ร้อยละ 87

3. แนวทางการเตรียมความพร้อมของบุคคลเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพ

จากผลการวิจัยเชิงปริมาณและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สรุปได้ดังนี้ 3.1) ผู้เข้าสู่วัยสูงอายุ จะต้องมีการเตรียมความพร้อมตนเอง ด้านร่างกาย จิตใจ ปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงและเทคโนโลยีสารสนเทศที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวัน 3.2) ภาครัฐและเอกชน สร้างความตระหนักรู้ให้กับประชาชนในวัยทำงาน โดยเฉพาะผู้ที่กำลังก้าวเข้าสู่วัยเกษียณการทำงาน ให้ความสำคัญในการเตรียมตัวเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ในด้านสุขภาพร่างกาย ด้านการออมทรัพย์หรือการสร้างหลักประกันรายได้ ด้านที่พักอาศัย สิ่งแวดล้อม และการเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับวัยตนเอง 3.3) ภาครัฐและเอกชน ส่งเสริมการทำงานของสูงอายุและขยายกำหนดการเกษียณอายุการทำงาน ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีอาชีพที่เหมาะสมและมีรายได้เพียงพอต่อการใช้จ่าย 3.4) ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องบูรณาการทำงานร่วมกันในการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุให้มีความเหมาะสมและเพียงพอต่อการดำรงชีวิตตั้งแต่วัยทำงาน ด้านการประกันสังคม การช่วยเหลือสาธารณะ และการบริการสังคม 3.5) การส่งเสริมให้ครอบครัวและชุมชน ตระหนักและเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุ มีบทบาทในการดูแลผู้สูงอายุ 3.6) การปรับเปลี่ยนกฎหมาย ระเบียบปฏิบัติ ข้อบังคับ ให้เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ, 2563)

อภิปรายผล

ผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย 3 ข้อ ดังนี้

1. ระดับการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมผู้สูงอายุ

การเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย การเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจ และการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม มีความสำคัญกับการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย (ค่าเฉลี่ย 4.03) การเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจ (ค่าเฉลี่ย 3.91) และ

การเปลี่ยนแปลงด้านสังคม (ค่าเฉลี่ย 4.14) มีค่าระดับมากทั้ง 3 ด้าน ทั้งนี้มีความสอดคล้องกับการวิจัยเชิงคุณภาพ และสอดคล้องกับแนวคิดของ ฐิริชญา เทพศิริ ที่กล่าวว่า วัยสูงอายุเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจส่วนหนึ่งอาจเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ประกอบกับวัยสูงอายุจะมีการเปลี่ยนแปลงในหน้าที่การงาน ซึ่งส่งผลให้รายได้และความภาคภูมิใจในตนเองลดลงด้วย หรือเมื่อมีการสูญเสียคู่สมรส หรือเพื่อนสนิท ที่ใกล้ชิด ทำให้รู้สึกท้อแท้ น้อยใจ อ่อนไหว วิตกกังวล รู้สึกไม่มั่นคง และต้องการพึ่งพามากขึ้น แนวทางในการดูแลผู้สูงอายุคือ การช่วยเหลือให้ผู้สูงอายุ ช่วยเหลือตนเองได้ตามอัตภาพ ไม่เป็นภาระแก่ผู้อื่น และดำรงไว้ซึ่งการมีคุณค่าในตนเอง (ฐิริชญา เทพศิริ, 2555)

การออมทรัพย์และการลงทุน อาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ และสวัสดิการจากภาครัฐ มีความสำคัญกับการจัดการด้านเศรษฐกิจและการเงิน อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการออมทรัพย์และการลงทุน (ค่าเฉลี่ย 4.09) และอาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ (ค่าเฉลี่ย 4.06) มีค่าระดับมาก และสวัสดิการจากภาครัฐ (ค่าเฉลี่ย 4.53) มีค่าระดับมากที่สุด ทั้งนี้มีความสอดคล้องกับการวิจัยเชิงคุณภาพ และสอดคล้องกับแนวคิดของ สุดารัตน์ สุดสมบูรณ์ ซึ่งกล่าวถึง รูปแบบสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย ได้แก่ การประกันสังคม ซึ่งประกอบด้วยกองทุนต่าง ๆ มีกองทุนประกันสังคม กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ กองทุนดูแลผู้สูงอายุที่ขาดที่พึ่ง การได้รับคำปรึกษาในทางคดี การช่วยเหลือด้านค่าโดยสารยานพาหนะ หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า การสนับสนุนในด้านที่พักอาศัย และกิจกรรมนันทนาการ ซึ่งจะต้องมีการบริหารจัดการให้เหมาะสมและเพียงพอเพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายผู้สูงอายุ (สุดารัตน์ สุดสมบูรณ์, 2557) สอดคล้องกับ กรมกิจการผู้สูงอายุ ได้กล่าวถึงการเตรียมความพร้อมด้านเศรษฐกิจ มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะวัยผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีค่าใช้จ่ายหลายประการ ทั้งค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ค่ารักษาพยาบาล ซึ่งสวนทางกับการมีรายได้ที่ลดลง เนื่องจากพันแถมอายุการจ้างงาน หรือมีสภาพร่างกายไม่อำนวยในการประกอบอาชีพ ดังนั้น ควรเตรียมความพร้อมด้านเศรษฐกิจ โดยมีการสร้างความมั่นคงทางรายได้จากการทำงาน และการวางแผนทางการเงิน ได้แก่ การออมทรัพย์ การลงทุน การบริหารรายจ่าย การจัดการหนี้สิน จะช่วยให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2562)

สภาพแวดล้อมและที่พักอาศัย สิ่งอำนวยความสะดวก และความปลอดภัยทางกายภาพ มีความสำคัญกับการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญ เห็นได้ว่าสภาพแวดล้อมและที่พักอาศัย (ค่าเฉลี่ย 4.0) มีค่าระดับมาก สิ่งอำนวยความสะดวก (ค่าเฉลี่ย 4.47) และความปลอดภัยทางกายภาพ (ค่าเฉลี่ย 4.51) มีค่าระดับมากที่สุด ทั้งนี้ มีความสอดคล้องกับการวิจัยเชิงคุณภาพ และสอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม ซึ่งกล่าวถึงการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการใช้ชีวิตประจำวัน ไม่ก่อให้เกิดอันตรายกับ

ผู้สูงอายุ ซึ่งครอบคลุมถึงที่อยู่อาศัย สถานที่สาธารณะ สิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน เพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถทำกิจวัตรประจำวันด้วยตนเองได้ง่ายขึ้นเมื่อต้องอยู่ตามลำพัง ลดโอกาสเสี่ยงหรือป้องกันอุบัติเหตุจากหกล้ม ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความพิการหรือทุพพลภาพในวัยผู้สูงอายุ (สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม, 2558) สอดคล้องกับ สมโภช รติโอฬาร ที่กล่าวว่า การดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพของเมือง ต้องคำนึงถึงสภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุด้วย เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้สะดวกสบายมากขึ้น ช่วยทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพดี และมีความสุขในบั้นปลายของชีวิต (สมโภช รติโอฬาร, 2556) และ สอดคล้องกับแนวคิดการปรับสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพผู้สูงอายุ Burton, E. ที่ว่า 1) การจัดสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุออกกำลังกาย ได้แก่ การจัดให้มีพื้นที่สีเขียว การจัดมุมพักผ่อนตามถนนทางเชื่อมและทางเดินต่าง ๆ การสร้างทางเดินที่ราบเรียบ การจัดบริการสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในชุมชน จะช่วยกระตุ้นให้ผู้สูงอายุออกมาพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและออกมาทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกับเพื่อนบ้านมากขึ้น 2) การจัดสิ่งแวดล้อมทางกายภาพของบ้าน ต้องคำนึงถึงสภาพร่างกาย และการใช้ชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุด้วย และ 3) การจัดสิ่งแวดล้อมในที่สาธารณะให้เอื้อต่อสุขภาพผู้สูงอายุ ได้แก่ ทางเดินที่ราบเรียบ ทางลาด ลิฟท์ขึ้นอาคารต่าง ๆ ราวจับบันได ห้องน้ำสาธารณะ ที่นั่งพักผ่อน และอุปกรณ์ช่วยเหลืออื่น ๆ อย่างเพียงพอ (Burton, E., 2012)

การพัฒนาศักยภาพ การมีส่วนร่วมในสังคม และการถ่ายทอดภูมิปัญญา มีความสำคัญกับความเป็นผู้มีคุณค่าทางสังคม อย่างมีนัยสำคัญ จะเห็นได้ว่า การพัฒนาศักยภาพ (ค่าเฉลี่ย 3.87) การมีส่วนร่วมในสังคม (ค่าเฉลี่ย 3.90) และการถ่ายทอดภูมิปัญญา (ค่าเฉลี่ย 3.86) มีค่าระดับมากทั้ง 3 ด้าน ทั้งนี้มีความสอดคล้องกับการวิจัยเชิงคุณภาพ และ สอดคล้องกับแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564) ซึ่งได้มีการกำหนดแผนระยะยาว เพื่อการเปลี่ยนและพัฒนาผู้สูงอายุ โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้ระบุในมาตรา 54 และมาตรา 80 การกิจที่ต้องมีต่อประชากรสูงอายุ และในปีพ.ศ. 2542 ได้จัดทำปฏิญญาผู้สูงอายุไทย ซึ่งเป็นภารกิจที่สังคมและรัฐพึงมีต่อผู้สูงอายุ โดยมีแนวคิดพื้นฐานในการจัดทำแผน ได้แก่ 1) การสร้างหลักประกันในวัยสูงอายุ เป็นกระบวนการสร้างความมั่นคงให้แก่สังคม 2) ผู้สูงอายุมีคุณค่าและศักยภาพ ควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้มีส่วนร่วมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม 3) ผู้สูงอายุมีศักดิ์ศรีสมควรดำเนินชีวิตอยู่ในชุมชนของตนเองอย่างมีคุณภาพอันสมเหตุผลและสมวัย 4) ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มิใช่บุคคลผู้ด้อยโอกาสหรือเป็นภาระต่อสังคม แม้ว่าผู้สูงอายุจำนวนหนึ่งประสบความลำบาก และต้องการความช่วยเหลือจากสังคมและรัฐ (นริสา วงศ์พนารักษ์ และสายสมร เฉลยกิตติ, 2557) สอดคล้องกับทฤษฎีของมาสโลว์ ที่กล่าวถึงความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ในขั้นที่ 4 คือ ความต้องการได้รับการยกย่องนับถือ ความต้องการมีคุณค่า (Esteem Needs) เมื่อความต้องการทางสังคมได้รับการตอบสนองแล้ว บุคคลจะต้องการสร้างสถานภาพของตนให้สูงเด่น มีความภูมิใจและสร้างการ

นับถือตนเอง ขึ้นชมในความสำเร็จของงาน มีความมั่นใจในตนเอง ความต้องการเหล่านี้ ได้แก่ ตำแหน่งหน้าที่ ยศ ระดับเงินเดือนที่สูง การงานที่ท้าทาย การได้รับความยกย่องนับถือจากผู้อื่น การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในงาน และโอกาสความก้าวหน้าในอาชีพ (บุณชรารัตน์ นาชัย โชติ, 2561)

หลักประกันรายได้ สุขภาพกายและใจ และการเป็นที่ยอมรับของสังคม มีความสำคัญกับประสิทธิภาพการเตรียมความพร้อมของบุคคลเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งเห็นได้ว่า หลักประกันรายได้ (ค่าเฉลี่ย 4.48) มีค่าระดับมากที่สุด สุขภาพกายและใจ (ค่าเฉลี่ย 4.05) และการเป็นที่ยอมรับของสังคม (ค่าเฉลี่ย 4.06) มีค่าระดับมาก พิเชฐ เจริมณิทวีสิน กล่าวว่า ประกันสังคม คือก้าวแรกของหลักประกันความมั่นคงเมื่อเกษียณอายุ การดำเนินชีวิตหลังเกษียณอายุที่มีความสุข จะต้องมี 3 ปัจจัย คือสุขภาพกายดี สุขภาพจิตดี และสุขภาพทางการเงินที่ดีด้วย (พิเชฐ เจริมณิทวีสิน, 2559) สอดคล้องกับ กรมกิจการผู้สูงอายุ ซึ่งกล่าวว่า คนทุกวัยควรเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพ เพื่อเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีศักยภาพในอนาคต โดยการเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพกายและการเสริมสร้างสุขภาพจิตในช่วงวัยต่าง ๆ การสร้างหลักประกันรายได้ โดยการวางแผนทางการเงินในแต่ละช่วงอายุ เพื่อความมั่นคงทางรายได้สำหรับค่าใช้จ่ายในอนาคต นอกจากนั้นผู้สูงอายุควรต้องปรับตัวให้เข้ากับบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคม โดยเฉพาะกิจกรรมจิตอาสา เพื่อสร้างคุณค่าให้กับตนเองและมีคุณค่าต่อสังคม (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2562)

2. อิทธิพลการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมผู้สูงอายุ

ผลการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพลแบบจำลองโครงสร้าง (Structural Model) ที่เป็นแบบจำลองทางเลือก พบว่า

2.1 การเปลี่ยนผ่านสู่สังคมผู้สูงอายุ มีอิทธิพลต่อการจัดการด้านเศรษฐกิจและการเงิน และการจัดการสิ่งแวดล้อม อธิบายได้ว่า เมื่อบุคคลตระหนักถึงการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมผู้สูงอายุในด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ย่อมทำให้เกิดการเตรียมความพร้อมในด้านเศรษฐกิจและการเงิน และการจัดการด้านที่อยู่อาศัย สิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยทางกายภาพที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ ที่กล่าวว่า การเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุถือว่าการวางแผนชีวิตอย่างหนึ่ง การคิดเตรียมการต่าง ๆ เป็นกระบวนการที่ต้องเริ่มตั้งแต่ในวัยทำงาน เพื่อให้มีเวลาในการวางแผนดำเนินชีวิตที่รัดกุม การเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุ จะทำให้ผู้ที่เกษียณอายุสามารถปรับตัวตอบสนองต่อสภาพที่เปลี่ยนแปลงได้ดี มีความพึงพอใจในชีวิตภายหลังการเกษียณอายุ สามารถใช้ชีวิตวัยเกษียณอยู่ร่วมกับครอบครัว ชุมชน และสังคมได้อย่างมีความสุข มีคุณค่า และมีคุณภาพชีวิตที่ดี (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, 2556)

2.2 การจัดการด้านเศรษฐกิจและการเงิน มีอิทธิพลต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม ความเป็นผู้มีคุณค่าทางสังคม และประสิทธิภาพการเตรียมความพร้อมของบุคคลเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม มีอิทธิพลต่อความเป็นผู้มีคุณค่าทางสังคมและประสิทธิภาพการเตรียมความพร้อมของบุคคลเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ความเป็นผู้มีคุณค่าทางสังคม มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการเตรียมความพร้อมของบุคคลเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ อธิบายได้ว่า การเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพ จะต้องมีการวางแผนด้านสุขภาพ การออมทรัพย์ อาชีพที่เหมาะสม ตั้งแต่วัยทำงาน เพื่อสร้างหลักประกันรายได้ อันนำไปสู่การจัดการสุขภาพที่ดี สภาพที่พักอาศัยที่ปลอดภัย และการมีส่วนร่วมทางสังคมที่เหมาะสมกับวัย ดำรงตนมีคุณค่าทางสังคม สอดคล้องกับ กรมนามัย ซึ่งกล่าวถึงการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยการส่งเสริมให้ประชากรมีการเตรียมความพร้อม ใน 3 มิติ คือ มิติด้านสุขภาพ มิติด้านสังคม และมิติด้านเศรษฐกิจ บุคคลต้องเตรียมความพร้อมเพื่อก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุอย่างมีคุณภาพตั้งแต่ในกลุ่มวัยทำงาน โดยจะต้องมีการเตรียมการในทุกด้าน ตั้งแต่การสร้างหลักประกันด้านรายได้ การออมในช่วงวัยทำงานให้เพียงพอสำหรับการดำรงชีพในวัยเกษียณหรือวัยสูงอายุ การสร้างพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสมกับช่วงวัย การเตรียมความพร้อมรับความเปลี่ยนแปลงและวางแผนชีวิตอย่างมีคุณค่า บนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเอง โดยมีครอบครัวเกื้อหนุน ชุมชนช่วยเหลือ สังคมรัฐเกื้อกูล โดยใช้ความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ตามแนวทางประชารัฐ เพื่อการเตรียมความพร้อมในวัยทำงานสู่วัยผู้สูงอายุมีสุขภาพที่ดีและสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรี เป็นหลักชัยของครอบครัวและสังคม (กรมนามัย, 2564)

3. แนวทางการเตรียมความพร้อมของบุคคลเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพ ผู้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ จะต้องมีการวางแผนและการเตรียมความพร้อมที่มีประสิทธิภาพปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงอายุ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารดิจิทัล ที่ได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวัน บุคคลจะต้องเห็นความสำคัญในการเตรียมตัวเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ในด้านสุขภาพร่างกาย ด้านการออมทรัพย์หรือการสร้างหลักประกันรายได้ ด้านที่พักอาศัยและสิ่งแวดล้อม การเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับวัยตนเอง ในส่วนภาครัฐและภาคเอกชน จะต้องสร้างความตระหนักรู้ให้กับประชาชนตั้งแต่วัยทำงาน และภาครัฐควรจัดสวัสดิการที่เหมาะสมและเพียงพอให้แก่ผู้สูงอายุ สอดคล้องกับ กรมกิจการผู้สูงอายุ ซึ่งได้กล่าวถึงแนวทางการเตรียมความพร้อมที่มีประสิทธิภาพของบุคคลประกอบด้วย การเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจและการเงิน ด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม และด้านการเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารดิจิทัล ผู้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุจะต้องรู้สิทธิประโยชน์ที่ตนควรจะได้รับจากภาครัฐ มีการเตรียมความพร้อมให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีเมื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ นอกจากนี้ภาครัฐและเอกชนยังเห็นว่า มีความจำเป็นต้องส่งเสริม

การจ้างงานผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ และขยายกำหนดการเกษียณ อายุการทำงานเพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุ มีอาชีพที่เหมาะสมและมีรายได้ เพียงพอต่อการใช้จ่ายในการดำรงชีวิต ตลอดจนแก้ไขกฎระเบียบเพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2562)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ทั้งนี้จากการศึกษาระดับปัจจัย การจัดการด้านเศรษฐกิจและการเงิน การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ที่อยู่อาศัย สิ่งอำนวยความสะดวก ความปลอดภัย มีความสำคัญในระดับมากที่สุดต่อประสิทธิภาพการเตรียมความพร้อมของบุคคลเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ สอดคล้องกับผลการศึกษาอิทธิพลการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมผู้สูงอายุ ซึ่งระบุว่า การจัดการด้านเศรษฐกิจและการเงิน การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม และความเป็นผู้มีคุณค่าทางสังคม ส่งผลต่อประสิทธิภาพการเตรียมความพร้อมของบุคคลเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ดังนั้นการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมผู้สูงอายุ ด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม บุคคลจะต้องมีความตระหนักรู้ล่วงหน้า วางแผนด้านสุขภาพ ด้านการออม ที่อยู่อาศัย และอาชีพ ตั้งแต่วัยทำงานเพื่อสร้างหลักประกันให้ตนเอง ภาครัฐจะต้องบริหารจัดการสวัสดิการที่เหมาะสมและเพียงพอแก่ผู้สูงอายุ สำหรับข้อเสนอแนะการวิจัยในอนาคต ควรมีการศึกษาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมสำหรับผู้สูงอายุเพื่อเพิ่มความสะดวกสบายและความปลอดภัย

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2562). เติมรู้ เตรียมพร้อมก่อนสูงวัย. เรียกใช้เมื่อ 2 กรกฎาคม 2563 จาก http://www.dop.go.th/download/knowledge/th1568708302-257_0.pdf
- _____. (2564). สถิติผู้สูงอายุของประเทศไทย 77 จังหวัด. เรียกใช้เมื่อ 2 กรกฎาคม 2563 จาก <http://www.dop.go.th/th/know/side/1/1/335>
- กรมอนามัย. (2564). โครงการเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพ เพื่อรองรับสังคมสูงวัย ปี 2564. เรียกใช้เมื่อ 24 พฤษภาคม 2564 จาก <http://doc.anamai.moph.go.th/index.php?r=str-project%2Fview&id=4312>
- เกียรติภูมิ วงศ์รจิต. (2562). กรมสุขภาพจิต แนะนำผู้สูงวัยไทยเตรียมพร้อมก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ เน้นดูแลร่างกาย จิตใจ และสังคม. เรียกใช้เมื่อ 28 กรกฎาคม 2563 จาก <https://gnews.apps.go.th/news?news=53662>
- ชมพูนุท พรหมภักดี. (2556). การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย (aging society in Thailand). วารสารสำนักวิชาการ สำนักเลขานุการวุฒิสภา, 3(16), 1-19.

- ฐิติรัตน์ รุ่งแสงยม. (2562). นครนนทบุรี: เมืองเพื่อผู้สูงอายุ ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เทศบาลนครนนทบุรี. เรียกใช้เมื่อ 10 กรกฎาคม 2563 จาก <http://www.furd.in.th/cities/e-books/view/25MrQq1RQagX/>
- ณรงค์ กุลนิตะ และสุดาวรรณ สมใจ. (2558). ระเบียบวิธีวิจัยขั้นสูงและการออกแบบวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: มาสเตอร์พริ้นท์ สามเสน.
- นริสา วงศ์พนารักษ์ และสายสมร เฉลยกิตติ. (2557). คุณภาพชีวิต: การศึกษาในผู้สูงอายุไทย. วารสารพยาบาลทหารบก, 15(3), 64-70.
- ปทุมพรรัตน์ นาชัยโชติ. (2561). แนวคิดและทฤษฎีของ Abraham H.Maslow. เรียกใช้เมื่อ 12 สิงหาคม 2563 จาก <http://phunthararat.blogspot.com/2018/11/abraham-maslow.html>
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ. (22 ธันวาคม 2563). แนวทางการเตรียมความพร้อมของบุคคลเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ. (จิราภรณ์ นนทะสุด, ผู้สัมภาษณ์)
- พิเชฐ เจียรณณิทธิสิน. (2559). ประกันสังคมก้าวแรกหลักประกันมั่นคงยามเกษียณสังคมผู้สูงอายุ. เรียกใช้เมื่อ 15 กรกฎาคม 2563 จาก <https://www.finnomena.com/tommy-actuary/sso-and-retirement/>
- ภูริชญา เทพศิริ. (2555). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในตำบลทองหลาง อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศิลปศาสตร. มหาวิทยาลัยเกริก.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2557). สังคมผู้สูงอายุ: นัยต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ. เรียกใช้เมื่อ 15 สิงหาคม 2563 จาก <https://www.stou.ac.th/stouonline/LOM/data/sec/Lom12/05-01.html>
- สมโภช รติโอหาร. (2556). การจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพผู้สูงอายุ. จุลสารสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพออนไลน์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2(1), 1-2.
- สำนักงานส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย. (2561). การเปลี่ยนแปลงและเตรียมตัวเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ. เรียกใช้เมื่อ 2 กรกฎาคม 2563 จาก <https://hp.anamai.moph.go.th/soongwai/statics/health/prepared/topic001.php>
- สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ. (2556). คู่มือจัดอบรมหลักสูตรการเตรียมความพร้อมบุคลากรเข้าสู่วัยสูงอายุ. เรียกใช้เมื่อ 2 กรกฎาคม 2563 จาก http://www.dop.go.th/download/knowledge/knowledge_th_20161003153532_1.pdf
- สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม. (2558). การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธ์. (2555). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพมหานคร: สามลดา.

- สุดารัตน์ สุดสมบูรณ์. (2557). สวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในประเทศไทย. วารสารเทคโนโลยีภาคใต้, 7(1), 77-81.
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี. (2563). สถิติผู้สูงอายุจังหวัดนนทบุรี. นนทบุรี: องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี.
- Burton, E. (2012). “Street ahead ? The role of the built environment in healthy ageing”. *Perspectives in Public Health*, 132(4), 161-162.
- Grace, J. B. (2008). Structural Equation Modeling for Observational Studies. *Journal of Wildlife Management*, 72(1), 14-22.
- Population Reference Bureau. (2012). 2012 World Population Data Sheet. Retrieved August 25, 2563, from https://www.prb.org/wp-content/uploads/2012/07/2012-population-data-sheet_eng.pdf.